វិទ្យាស្ថានសភាកម្ពុជា
PARLIAMENTARY INSTITUTE OF CAMBODIA

ឯកសារស្រាវជ្រាវសង្ខេប
គណៈកម្មការទី៦ នៃព្រឹទ្ធសភា

តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់មេធាវី នៅប្រទេសកម្ពុជា

ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧

អ្នកស្រាវជ្រាវ៖ កញ្ញា ហេង នីដា
ចូលរួមដោយ៖ កញ្ញា ជា សុគន្ធមិនា
លោកស្រី វ៉ាន់ ណារី

កំណត់សម្គាល់

វិទ្យាស្ថានសភាកម្ពុជា (វ.ស.ក) គឺជាស្ថាប័នឯករាជ្យមួយដែលផ្តល់ការគាំទ្រដល់សភាកម្ពុជា តាមរយៈ ការផ្តល់នូវឯកសារស្រាវជ្រាវទៅតាមសំណើរបស់សមាជិក-សមាជិកា និងគណៈកម្មការជំនាញរបស់រដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា ដែលមានការវិភាគទៅលើបញ្ហាដែលកំពុងតែកើតមាននៅពេលបច្ចុប្បន្ន និងដែលអាចនឹងកើតឡើង នាពេលអនាគតលើប្រធានបទការរៀបចំច្បាប់ និងគោលនយោបាយសាធារណៈ។ ឯកសារទាំងនេះផ្តល់នូវព័ត៌មានផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការងារសភា និងការងារមណ្ឌលឬភូមិភាគរបស់សមាជិក-សមាជិការសភា ក៏ប៉ុន្តែរាល់អត្ថន័យដែលមាននៅក្នុងឯកសារទាំងនេះមិនមែនតំណាង ឬឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈផ្ទាល់របស់វិទ្យាស្ថានសភាកម្ពុជា សភាឬសមាជិក-សមាជិកាណាម្នាក់នោះឡើយ។

ខ្លឹមសារនៃឯកសារទាំងនេះមានកំណត់នូវកាលបរិច្ឆេទរៀបចំច្បាស់លាស់ និងអាចប្រើប្រាស់សម្រាប់ តែជាឯកសារយោងប៉ុណ្ណោះ។ ឯកសារទាំងនេះមិនមានគោលបំណងផ្តល់ប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់ ឬទៅលើគោលនយោបាយណាមួយឡើយ ហើយក៏មិនបានធ្វើការសិក្សាអោយបានគ្រប់ប្រធានបទ ឬរាល់ខ្លឹមសារលម្អិតដែល ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាដែលបានលើកឡើងនោះដែរ។

ខ្លឹមសារនៃឯកសារស្រាវជ្រាវសង្ខេបនេះ ស្ថិតក្រោមច្បាប់ជាធរមានរបស់កម្ពុជា និងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិអ្នកនិពន្ធ។ រាល់ការរៀបចំឡើងវិញដោយដកស្រង់នូវផ្នែកណាមួយ ឬខ្លឹមសារទាំងស្រុងនៃឯកសារស្រាវជ្រាវនេះ ត្រូវមានការអនុញ្ញាតពីវិទ្យាស្ថាន។

រក្សាសិទ្ធិ ឆ្នាំ២០១៧ វិទ្យាស្ថានសភាកម្ពុជា (វ.ស.ក)។

មាតិការ

១. សេចក្តីផ្តើម 1

២. សារៈសំខាន់របស់មេធាវីនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា 1

៣. តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា..2

 ៣.១. តួនាទីរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា...3

 ៣.២. ភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា 3

៤. បញ្ហាប្រឈម 5

៥. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន 6

១. សេចក្តីផ្តើម

ដោយមើលឃើញពី សារៈសំខាន់នៃវិជ្ជាជីវៈផ្នែកច្បាប់ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ត្រូវបានបង្កើតឡើង ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥[1] បន្ទាប់ពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានផ្តួចផ្តើម ឲ្យមានកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣។[2] ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី បានផ្តល់ឲ្យវិជ្ជាជីវៈមេធាវី ជាវិជ្ជាជីវៈឯករាជ្យ ដើម្បីផ្តល់សេវា យុត្តិធម៌។ ប៉ុន្តែវិជ្ជាជីវៈមេធាវីប្រព្រឹត្តទៅបាន តែក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃគណៈមេធាវីតែប៉ុណ្ណោះ។[3]

ឯកសារស្រាវជ្រាវសង្ខេបនេះ នឹងផ្តល់នូវការសិក្សាអំពី តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា ក៏ដូចជា បញ្ហាប្រឈមរបស់មេធាវី ក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។ គន្លឹះសំខាន់ៗ នៃការរកឃើញតាមរយៈការ ស្រាវជ្រាវ ដើម្បីដោះស្រាយសំណួរ ស្រាវជ្រាវសំខាន់បួនរួមមាន៖

១. តើមេធាវីមានសារៈសំខាន់យ៉ាងដូចម្តេចក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា?
២. តើអ្វីទៅជាតួនាទី និងភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា?
៣.តើអ្វីទៅជាបញ្ហាប្រឈមក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់មេធាវី ដើម្បីការពារកូនក្តីរបស់ខ្លួន?
៤.តើគួរមានយន្តការ និងនីតិវិធីដូចម្តេចខ្លះ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយរបស់ មេធាវី ក្នុងការបំពេញកិច្ចការពារកូនក្តីរបស់ខ្លួន?

២. សារៈសំខាន់របស់មេធាវីនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា

មេធាវីមានបេសសកម្មចូលរួមក្នុងការរៀបចំនីតិរដ្ឋ ពង្រឹងយុត្តិធម៌សង្គម និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស យោង តាមមាត្រា៤ នៃច្បាប់ស្តីពី ក្រមសីលធម៌មេធាវី។[4] គណៈមេធាវីបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការ (១)ធ្វើឲ្យមានគុណភាពវិជ្ជាជីវៈ និងក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ (២)ការពារសមាជិករបស់ខ្លួនពីការគំរាម កំហែង និង ការជ្រៀតជ្រែកមិនត្រឹមត្រូវណាមួយ និង(៣) ណែនាំមេធាវី ដើម្បីធានាឲ្យមេធាវីផ្តល់សេវា ច្បាប់ដល់កូនក្តីទាំងអស់។[5] បើយោងតាមគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពី តួនាទីរបស់មេធាវី (UN Basic Principles on the Role of Lawyers) គណៈមេធាវីគួរតែ សហការ ជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាល ក៏ដូចជាស្ថាប័នផ្សេងៗ ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ និងលើកកម្ពស់ យុត្តិធម៌ ដោយធានាថាមនុស្សគ្រប់រូបទទួលបានការផ្តល់សេវាច្បាប់ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងស្មើ ភាពគ្នា។[6]

ឧទាហរណ៍ មាត្រា ៣០០ នៃច្បាប់ស្តីពី ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ បានចែងថា ជនជាប់ចោទត្រូវអមដោយ មេធាវីម្នាក់ ដែលខ្លួនបានជ្រើសរើស ហើយជនជាប់ចោទក៏អាចស្នើសុំឲ្យចាត់តាំង មេធាវីសម្រាប់ខ្លួនបាន

ដែរ ដោយផ្អែកក្នុងច្បាប់ ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។[7] បន្ថែមពីនេះទៀត អនីតិជន និងជនជាប់ចោទ ពីបទឧក្រិដ្ឋ មិនអាចចូលខ្លួនក្នុងតុលាការ ដោយគ្មានវត្តមានមេធាវីបានទេ។[8] ក្នុងករណីដែល ជនជាប់ចោទមិនមានលទ្ធភាពចំណាយលើថ្លៃមេធាវីបាន រាជរដ្ឋាភិបាល ឬគណៈមេធាវីត្រូវតែផ្តល់មេធាវីដល់ពួកគេ ។[9] គណៈមេធាវី គឺជាស្ថាប័នដែលតំណាងឲ្យមេធាវី ជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងមានឯករាជ្យវិជ្ជាជីវៈក្នុងការអនុវត្តតួនាទី ភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពី លក្ខន្តិកៈមេធាវី។[10]

យោងតាមមាត្រា២៩ នៃច្បាប់ស្តីពី លក្ខន្តិកៈមេធាវី មូលនិធិគណៈមេធាវី ត្រូវបានបង្កើតឡើយដោយគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (គណៈមេធាវី) ដែលមានឈ្មោះថា "វិភាគទានគណៈមេធាវី"។[11] ការអនុវត្តជាក់ស្តែង ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជាត្រូវបានបែងចែកជា ៣ផ្នែក គឺ(១) រាល់សមាជិកគណៈមេធាវីត្រូវបង់វិភាគទានជារៀងរាល់ឆ្នាំទៅឲ្យមូលនិធិគណៈមេធាវី។[i12] (២)រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានផ្តល់ថវិកាជំនួយផ្នែកច្បាប់ជារៀងរាល់ឆ្នាំ (៣) ជំនួយផ្នែកច្បាប់ផ្សេងទៀត ក៏ត្រូវបាន ផ្តល់ដោយវិស័យឯកជនអង្គការ ឬរដ្ឋាភិបាលបរទេស។[13]

មូលនិធិរបស់គណៈមេធាវី ត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់សកម្មភាព និងតម្រូវការរបស់គណៈមេធាវី ដូចជាសម្រាប់ "ឧបត្ថម្ភទៅឱ្យមេធាវីដែលបានការពារក្តីជូនប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ"។[14]

មានអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួន បានផ្តល់មេធាវី ដើម្បីការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិមនុស្ស ឬផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ដល់ប្រជាពលរដ្ឋដែលងាយរងគ្រោះ។[15] ដូចគ្នានេះដែរ ជំនួយផ្នែកច្បាប់នេះ អាចការពារ ពីការធ្វើទណ្ឌកម្មក្នុងអំឡុងពេលឃុំខ្លួន និងកាត់បន្ថយការផ្តន្ទាទោសខុសច្បាប់។[16]

៣. តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា

យោងតាមគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពី តួនាទីរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការធានានីតិរដ្ឋ និងការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ មេធាវី មិនត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការរឹតត្បិត ឬជ្រៀតជ្រែកណាមួយឡើយ។[17]

ក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន មេធាវីនៅកម្ពុជាដើរតួជាអ្នកបកស្រាយច្បាប់ ក៏ដូចជាពន្យល់ពីអត្ថន័យ និងសារៈសំខាន់នៃច្បាប់ទាំងនោះទៅកាន់ប្រជាពលរដ្ឋ។[18] លើសពីនេះទៀត ក្នុងករណីដែលច្បាប់ណាមួយ មិនបានឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការរបស់ពលរដ្ឋ មេធាវីក៏អាចផ្តល់ជាជំនួយក្នុងការប្រឹក្សា ដើម្បីធ្វើការ

[i] យោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុងរបសគណៈមេធាវី មាត្រា៥បានចែងថា "មេធាវីជាតិ និងមេធាវីបរទេសត្រូវតែបង់វិភាគទានទៅគណៈមេធាវី ដោយយោងតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាគណៈមេធាវី"

កែសម្រួលច្បាប់នោះផងដែរ។ នៅក្នុងដំណើរការច្បាប់ មេធាវីអាចផ្តល់ជាជំនួយដល់សមាជិកសភា នូវបទពិសោធន៍ និងការប្រឹក្សាយោបល់ ទាក់ទងទៅនឹងការអនុវត្តច្បាប់ ខណៈពេលដែលមេធាវីមាន តួនាទីការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងដាក់ពាក្យបណ្តឹង ប្រសិនបើអាជ្ញាធរណាមួយរំលោភលើច្បាប់។ ក្រៅពីនេះមេធាវី ដើរតួនាទីជាតំណាងកូនក្តីរបស់ខ្លួន នៅក្នុងដំណើរការតុលាការ និងតវ៉ាក្តី ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់កូនក្តីចំពោះមុខតុលាការ។[19] មេធាវីទាំងអស់មាន ភារកិច្ចរក្សា ការសម្ងាត់របស់កូនក្តី។[20]

៣.១. តួនាទីរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា

ខណៈពេលដែលមេធាវីដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងរឿងពាណិជ្ជកម្ម ការងារ និងរឿងក្តីរដ្ឋបាល ផ្នែកនេះនឹងផ្តោតសំខាន់លើ ករណីព្រហ្មទណ្ឌ និងរដ្ឋប្បវេណីតែប៉ុណ្ណោះ។[21]

- **រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ៖** ព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាម្ចាស់នៃបណ្តឹងអាជ្ញា ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ចំនែកឯមេធាវី មានតួនាទីការពារជនត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទ។ លើសពីនេះទៀត មេធាវីអាចធ្វើជាតំណាងឲ្យជនរងគ្រោះបានក្នុងករណីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី យោងតាមមាត្រា២ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។ មេធាវី អាចសាកសួរទៅចៅក្រមស៊ើបសួរ ដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេត ឬកោសល្យវិច្ច័យ លើភស្តុតាងដែលបានរកឃើញ។ ភស្តុតាងទាំងអស់ដែលមេធាវី បានរកឃើញ ត្រូវបង្ហាញនៅចំពោះមុខចៅក្រម ដើម្បីពិនិត្យ និងពិចារណា។[22]
- **រឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណី៖** ក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណី មេធាវីអាចការពារកូនក្តីក្នុងដំណើរការតុលាការ។ ប៉ុន្តែត្រូវមានកិច្ចព្រមព្រៀងការពារក្តី រវាងមេធាវី និងកូនក្តីជាមុនសិន នេះបើយោងតាមមាត្រា២ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។[23]

៣.២. ភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជា

យោងតាមច្បាប់ ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ក្រមសីលធម៌មេធាវី និងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់គណៈមេធាវី តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់មេធាវីនៅកម្ពុជាត្រូវបានបែងចែកជាបីប្រភេទសំខាន់ៗ ដូចជា ភារកិច្ចជាសមាជិកនៃសមាគមន៍វិជ្ជាជីវៈមេធាវី ជាវិជ្ជាជីវៈបម្រើឲ្យកូនក្តី និងជាវិជ្ជាជីវៈផ្នែកច្បាប់ដែលបម្រើក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។[24]

- ***ភារកិច្ចក្នុងវិជ្ជាជីវៈ៖*** មេធាវីមានកាតព្វកិច្ច ការពារ រក្សាកិត្យានុភាពរបស់ខ្លួន និងគិតពីផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ជាជាងខ្លួនឯង។ ក្រៅពីនេះ មេធាវីនឹងធ្វើឱ្យប្រាកដថាសេវាផ្នែកច្បាប់នេះ នឹងផ្តល់ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប មិនថាអ្នកមាន និងអ្នកក្រីក្រ។ ដូច្នេះ មេធាវីត្រូវចូលរួមក្នុងកម្មវិធីជំនួយផ្នែកច្បាប់ ដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៥២ នៃក្រមសីលធម៌មេធាវី "មេធាវី ត្រូវទទួលរ៉ាប់រង ដោយរៀសវ៉ៃ និងហ្មត់ចត់នូវបេសសកម្ម និង

សេវារួម ព្រមទាំងការការពារក្តីជូនជនក្រីក្រ ដែលបានប្រគល់ឲ្យដោយគណៈមេធាវី និងមិនយកកម្រៃ។ មេធាវីមិនអាច ប្រកែកមិនទទួល ការងារទាំងឡាយណាដែល គណៈមេធាវីបានប្រគល់ឲ្យ ដោយគ្មានមូលហេតុសមស្របឡើយ”។[25] លើសពីនេះទៀត មេធាវីត្រូវតែជាសមាជិករបស់គណៈមេធាវី យោងតាមមាត្រា៤ នៃច្បាប់ស្តីពី លក្ខន្តិកៈមេធាវី ។[26]

- **ភារកិច្ចចំពោះកូនក្តី៖** មេធាវី ជាតំណាងឲ្យកូនក្តី។ មេធាវីប្រើចំណេះដឹង និងជំនាញ ដើម្បីការពារកូនក្តី នៅចំពោះមុខតុលាការ។ តាមរយៈការផ្តល់សេវាច្បាប់ និងកសាងជំនឿទុកចិត្តដល់កូនក្តី មេធាវីត្រូវ (ក)ពិភាក្សាជាមួយកូនក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តី (ខ)ស្វែងរកអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ដែលពាក់ព័ន្ធ (គ)ផ្តល់នូវដំបូន្មាន ដល់កូនក្តីអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ និង(ឃ) រៀបចំឯកសារ និងការពារកូនក្តី ក្នុងពេលជម្រះក្តី។[27]

ក. ការដាក់ពាក្យបណ្តឹង៖ មេធាវីនឹងសួរកូនក្តី ដើម្បីកំណត់ពីកម្មវត្ថុ នៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹង មេធាវីអាចជាតំណាងឱ្យកូនក្តីតាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀង ឬការពារក្តី និងនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធីតុលាការ មុនពេលដែលពួកគេបានដាក់ពាក្យបណ្តឹង។ ក្នុងករណីរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើពាក្យបណ្តឹងនោះមានលក្ខណៈផ្ទុយនឹងច្បាប់ ហើយមានចំនុចខ្វះខាតដែល មិនអាចកែតម្រូវបាន តុលាការអាចលើបណ្តឹងនោះចោល។[28] មេធាវីអាចពន្យល់ដល់កូនក្តីទាក់ទង នឹងនីតិវិធីតុលាការ និងគុណវិបត្តិរបស់រឿងក្តីនោះ។ លើសពីនេះទៀត មេធាវីនឹងកំណត់ពីអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ នៅក្នុងគោលបំណង ដើម្បីសរសេរពាក្យបណ្តឹងទៅតុលាការ។[29]

ខ. មុនពេលជំនុំជម្រះ៖ ក្នុងករណីព្រហ្មទណ្ឌ នៅពេលដែលជនត្រូវចោទបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូង ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវពិនិត្យអត្តសញ្ញាណជនត្រូវចោទ ប្រាប់ជននេះពីបទចោទប្រកាន់ និងអំពីឈ្មោះបទល្មើសដែលកំណត់ដោយច្បាប់។ ជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិឆ្លើយ និងមិនឆ្លើយ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរ នឹងប្រាប់ជនត្រូវចោទពីសិទ្ធិក្នុងការជ្រើសរើសមេធាវីម្នាក់ ឬអាចស្នើសុំឲ្យចាត់តាំងមេធាវីសម្រាប់ខ្លួនបានផងដែរ យោងតាមច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។[30]

នៅពេលជនត្រូវចោទមានមេធាវីអម ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវកោះហៅមេធាវីយ៉ាងតិចប្រាំថ្ងៃ មុនការសួរចម្លើយ។ ក្នុងអំឡុងពេលនោះ មេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងមុនបាន។[31]

បន្ទាប់ពី សួរចម្លើយជនត្រូវចោទ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសម្រេចថាឃុំ ឬមិនឃុំខ្លួន តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ឬតាមរយៈសំណើរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា។ នៅក្នុងករណីនេះ មេធាវីត្រូវបង្ហាញពីមធ្យោបាយ ការពារកូនក្តីរបស់ខ្លួន។[32] មេធាវី ឬជនត្រូវចោទ អាចដាក់ពាក្យស្នើសុំទៅចៅក្រម

ស៊ើបសួរ ដើម្បីឲ្យដោះលែងនៅក្រៅឃុំបានគ្រប់ពេលវេលា។[33] មេធាវី ត្រូវតែផ្តល់នូវហេតុផលច្បាស់លាស់ ដើម្បីធានាកូនក្តីខ្លួនឲ្យនៅក្រៅឃុំ។

គ. អំឡុងពេលជំនុំជម្រះ៖ មេធាវីមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងនីតិវិធីសវនាការ ដើម្បីចង្អុលបង្ហាញពីអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ក្នុងការការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ជូនកូនក្តី។

- **ការបង្ហាញអង្គហេតុ៖** មេធាវីត្រូវដោះស្រាយជម្លោះ តាមរយៈសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដែលមានផលប្រយោជន៍ដល់កូនក្តី។ លើសពីនេះទៅទៀត មេធាវីនឹងបង្ហាញពីភស្តុតាងដោះបន្ទុកទៅតុលាការ ដូចជា សាក្សី និងភស្តុតាង ដែលជាប្រយោជន៍ផ្សេងទៀតចំពោះកូនក្តីរបស់ខ្លួន។
- **ការបង្ហាញអង្គច្បាប់៖** មេធាវីត្រូវផ្ទៀងផ្ទាត់សំណួរនៃអង្គច្បាប់ ថាតើច្បាប់ណាដែលនឹងត្រូវយកមកប្រើ ដើម្បីដោះស្រាយជាមួយនឹងអង្គហេតុ។ មេធាវីនឹងធ្វើការពាររឿងក្តី តាមរយៈការលើកឡើងនូវមាត្រានៃច្បាប់ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងអង្គហេតុក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការជំនុំជម្រះក្តី។
- **សេចក្តីសន្និដ្ឋានការពារ៖** មុនពេលចៅក្រមសម្រេចសេចក្តី មេធាវីនឹងធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានការពារកូនក្តី ដែលមេធាវីនឹងស្នើទៅតុលាការ ដូចជាសុំឲ្យមានសំណងជំងឺចិត្ត និងអាចធ្វើការបដិសេធពាក្យចោទ របស់ភាគីម្ខាងទៀត។
- **ភារកិច្ចចំពោះតុលាការ៖** មេធាវី មានកាតព្វកិច្ច ដើម្បីជួយដល់តុលាការ ឱ្យសម្រេចបាននូវយុត្តិធម៌។ ដូច្នេះ មេធាវីទាំងអស់ មិនត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងមិនពិតណាមួយ នៅចំពោះមុខតុលាការនោះទេ។ ទោះយ៉ាងណា បើកូនក្តីមិនចង់ឱ្យមេធាវីបង្ហាញ អង្គហេតុជាក់លាក់ណាមួយ ដែលទាក់ទងនឹងកូនក្តីប្រព្រឹត្តខុស មេធាវីត្រូវតែគោរពតាមការសម្រេចចិត្តរបស់កូនក្តី ព្រោះនេះមិន មែនជាភារកិច្ចរបស់មេធាវី ក្នុងការចាប់កំហុសកូនក្តីនោះទេ។[34]

៤. បញ្ហាប្រឈម

កង្វះខាតជំនួយផ្នែកច្បាប់ ជាផ្នែកមួយនៃឧបសគ្គចម្បង ដើម្បីទទួលបានសេវាយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា។ យោងតាមអ្នកជំនាញ រាជរដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់នូវថវិកាជំនួយផ្នែកច្បាប់ ជាពិសេសសម្រាប់ករណីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលមានថវិកាប្រមាណជា ៣០០លានរៀល (ឬ ៧៥.០០០ ដុល្លារអាមេរិក) ក្នុងមួយឆ្នាំ ដើម្បីឧបត្ថម្ភ លើការចំណាយ ដើម្បីឲ្យពលរដ្ឋទទួលបានសេវាយុត្តិធម៌នៅគ្រប់ខេត្តក្រុង។[35]

បើប្រៀបធៀបទៅនឹងថវិកា ជំនួយផ្នែកច្បាប់របស់រាជរដ្ឋាភិបាលថៃក្នុងឆ្នាំ២០១៤ មានចំនួន ៤៥៩,៤៧២,២៤៣.២៧ ដុល្លារអាមេរិក (១៤,៥៩០.៨ លានបាត) ដើម្បីធានាថាប្រជាពលរដ្ឋទទួលបាននូវសេវាយុត្តិធម៌ និងពង្រឹងសេវាជំនួយផ្នែកច្បាប់ឲ្យកាន់តែរឹងមាំថែមទៀត។[36] ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជាគឺនៅមានចំនួនតិចតួច ដែលមិនគ្រប់គ្រាន់ សូម្បីតែចំណាយលើថ្លៃសេវាមេធាវី។ នេះអាចជា កត្តាមួយដែលពិបាកក្នុងការជ្រើសរើសមេធាវី ទៅធ្វើការនៅតាមបណ្ដាខេត្តនានា។[37]

ទិន្នន័យជាក់លាក់ពីជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជានៅមានកម្រិតនៅឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណា កង្វះខាតនៃការផ្ដល់ថវិកាខាងលើនេះ អាចបណ្ដាលឱ្យសេវាផ្នែកច្បាប់នៅមានកម្រិត ដោយសារតែ មេធាវីមិនមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងជួបជាមួយកូនក្ដីរបស់ពួកគេ។[38] លើសពីនេះទៀត បើយោងតាមអ្នកជំនាញ[39] មិនមានគោលនយោបាយ ជំនួយផ្នែកច្បាប់ជាក់លាក់ណាមួយ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះទេ។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះ រាជរដ្ឋាភិបាលអាចពិចារណា ទៅលើជម្រើស គោលនយោបាយមួយចំនួន ដូចជាការបង្កើនថវិកាជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្របន្ថែមទៀត ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវកម្មវិធីជំនួយផ្នែកច្បាប់ដ៏រឹងមាំ ដែលអាចផ្ដល់សេវាយ៉ាងមានប្រសិទ្ធិភាព ដល់អ្នកដែលត្រូវការជំនួយផ្នែកច្បាប់។

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គឺមានសមាគមគណៈមេធាវីតែមួយគត់ នៅរាជធានីភ្នំពេញ។ ដូច្នេះ មេធាវីទាំងអស់ធ្វើការនៅក្នុងទីក្រុង ជាជាងនៅតាមបណ្ដាខេត្ត។ ផ្ទុយពីប្រទេសបារាំង សមាគមគណៈមេធាវី ដែលផ្ដល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ មានមូលដ្ឋាននៅគ្រប់បណ្ដាលខេត្ត/ក្រុងទូទាំងប្រទេស។[40] កង្វះខាតនៃសមាគមគណៈមេធាវី គឺជាបញ្ហាចម្បងក្នុងការបង្កើន និងនាំយកនូវសេវាច្បាប់ ឲ្យខិតជិតប្រជាពលរដ្ឋមូលដ្ឋាន។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ រាជរដ្ឋាភិបាលអាចពិចារណាជម្រុញឲ្យមានការបង្កើត សមាគមន៍គណៈមេធាវីបន្ថែមទៀត ជាពិសេសនៅតាមបណ្ដាលខេត្តក្រុងនានា ដើម្បីធានាថានឹងមានមេធាវីគ្រប់គ្រាន់ដើម្បី គាំទ្រដល់សេវាជំនួយផ្នែកច្បាប់។

៥. សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

មេធាវីមានកាតព្វកិច្ច ផ្ដល់សេវាច្បាប់ និងជាតំណាងស្របច្បាប់ ក្នុងការការពារផលប្រយោជន៍ របស់កូនក្ដី។ ទោះជាយ៉ាងណា បញ្ហាប្រឈមនៅតែមានចំពោះមេធាវី ដើម្បីបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនឲ្យបានពេញលេញ ដូចជា ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅមានកម្រិត កង្វះខាតមេធាវី កង្វះខាតសមាគមន៍គណៈមេធាវី នៅតាមបណ្ដាលខេត្តក្រុង ដែលធ្វើឲ្យការទទួលសេវាយុត្តិធម៌ របស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅតាមមូលដ្ឋាន មានភាពងាយស្រួល។ រាជរដ្ឋាភិបាល អាចដោះស្រាយបញ្ហាទាំងអស់នោះបាន តាមរយៈការផ្ដល់ថវិកា ជំនួយ

ផ្នែកច្បាប់បន្ថែមទៀត និងជម្រុញឲ្យមានការបង្កើតសមាគមន៍គណៈ មេធាវីនៅតាមបណ្ដាលខេត្តក្រុង ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈ លើសិទ្ធិក្នុងតុលាការ និងការទទួលបានសេវាវិជ្ជាជីវៈច្បាប់បានយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងមានប្រសិទ្ធិភាព។

[1] National Assembly, (1995). *Law on the Bar.* Phnom Penh: National Assembly, p 16. Available at: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/khm_e/WTACCKHM3A3_LEG_50.pdf [Accessed 01 Feb. 2017]
[2] Royal Government of Cambodia (RGC), (2014). *National Strategic Development Plan 2014-2018.* Phnom Penh: RGC, p1
[3] Law on the Bar, Article 1.
[4] Dorine. V. van der Keur, (2014). *Raising the Cambodian Bar.*
[5] UN, (1990). *Basic Principle on the Role of Lawyers.* Cuba: Havana. Available at: https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/basic-principles-on-the-role-of-lawyers/ [accessed on 03 Feb. 2017]
[6] Ibid.
[7] Ministry of Justice, (2007). *Cambodian Code of Criminal Procedure.* Phnom Penh : MoJ. Article 300.
[8] *Cambodian Code of Criminal Procedure.* Article 303.
[9] National Assembly, (1995). *Law on the Bar.* Article 29.
[10] The Khmer Institute of Democracy. *Role of the* Lawyer. p. 33. Available at: http://www.khmerrough.com/pdf/CriticalThinking-Eng/Part4-CriticalThinking.pdf . [Accessed on 03 Feb 2017].
[11] BACK,. *Bank Account of BACK Contribution.* [online] Available at: http://www.bakc.org.kh/en/ [accessed on 03 Feb. 2017]
[12] National Assembly, (1995). *Law on the Bar.* Article 29.
[13] Ibid.
[14] Ibid.
[15] Ibid.
[16] Ibid.
[17] UN, (1990). *Basic Principle on the Role of Lawyers.*
[18] Law on the Bar, Article 3
[19] Ibid.
[20] Law on the Bar, Article 19
[21] Law on the Bar, Article 3
[22] Hun, B. *Mission, Roles, and Duties of Lawyers*.
[23] Law on the Bar, Article 2
[24] Hun, B. *Mission, Roles, and Duties of Lawyers*.
[25] Ibid. pp. 35-36.
[26] *The Law on the Bar.*
[27] The Khmer Institute of Democracy. *Role of the* Lawyer. p. 37.
[28] Ministry of Justice, (2007). *Civil Code Procedure.* Article 81
[29] Ibid. Article 75
[30] Ministry of Justice, (2007). *Criminal Code Procedure.* Article 143
[31] Ibid. Article 145
[32] Ibid. Article 206
[33] Ibid. Article 217 and 245
[34] Ibid. p. 38.
[35] Run, S. (2016). *Role of Professional Bodies and Legal Aid Organizations in Cambodia.* Bangkok. Available at http://www.lrct.go.th/en/wp-content/uploads/2016/04/S3-3-Run-Saray-Legal-Aid-Cambodia.pdf [08 Feb 2017]
[36] Office of Law Reform Commission of Thailand, (2014). *Thailand National Report on Legal Aids.* Taipei : Taiwan. Available at http://www.laf.org.tw/ifla2014/en/download/Report_Thailand.pdf [access on 20 Feb 2017]
[37] Run, S. (2016). *Role of Professional Bodies and Legal Aid Organizations in Cambodia.*
[38] Ibid.
[39] Ibid.
[40] Prisoners Abroad, (2005). *Factsheet France Legal System (Remand).* London: United Kingdom. Available at http://www.legalaidreform.org/national-legal-aid-systems/national-legal-aid-systems-by-country/item/739-france [access on 20 Feb 2017].